

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce :

Oznamování trestných činů a jeho kriminologický význam se zaměřením na oznamování trestných činů úplatkářství (whistleblowing)

Autor : Jan Janoušek

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Oponent : JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Rozsah práce: 68 stran vlastního textu

Datum odevzdání práce: 6.9. 2016

1. Charakteristika tématu:

Diplomant se v předkládané práci zabývá nejprve obecněji kriminologickým významem oznamování trestné činnosti a problémem tzv. temné zóny kriminality. Posléze přechází ke zvláštním otázkám oznamování korupčních jednání a k možnostem právní ochrany tzv. whistleblowerů. Jde o témata aktuální, která se ve světě těší zasloužené pozornosti již delší dobu. U nás došlo zatím jen k ojedinělým pokusům o teoretické zmapování této problematiky. Je proto velkým přínosem, že diplomant založil svou práci především na poznatcích, jež načerpal během svého studia na zahraniční univerzitě. Téma patří bezesporu ke složitějším, atypickým diplomním úkolům, zejména pokud jde o různorodý okruh možných pramenů. Pro posluchače PFUK znamená dobré zvládnutí tohoto tématu i studium daleko nad rámec vlastního oboru, neboť zde nevystačí se základní znalostí kriminologie zprostředkované povinně volitelným předmětem. Předložená práce je výjimečná hlavně svým komparativním rozměrem, neboť autor uvádí velké množství poznatků o zahraničních právních úpravách v oblasti ochrany oznamování korupce. Ač název práce signalizuje primárně kriminologické zaměření, v obsahu práce jsou výklady kriminologické a právní v přibližné rovnováze.

2. Hodnocení práce po stránce formální a obsahové

- práce je dostatečně přehledně strukturována. Jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují a výklad postupuje správně od obecného k speciálnímu. Diplomant se nejprve zabývá samotným pojmem kriminality a metodami jejího evidování. Zohledňuje všechny důležité aspekty, pokud jde o důvody tzv. latence kriminality (objasňuje četné pojmy jako je „umělá latence“, „šedá čísla kriminality“ a další). Autor správně poukazuje na velmi odlišnou míru latence v závislosti na typu kriminality. V této souvislosti prezentuje i některé velmi detailní poznatky týkající se např. on-line kriminality. Konstatuje, že majetková kriminalita se do určité míry přesunula na internet, takže neobstojí závěry o tom, že celkově majetková kriminalita klesá. Latence on-line kriminality je ovšem obrovská. Pokud jde o zjišťování latence kriminality, autor si podrobně všímá mj. průzkumů viktimizace, kde ovšem upozorňuje na jejich spíše nepřesné výsledky. Dle poznatků diplomanta jsou některé trestné činy ze své podstaty „náchylnější“ k neoznamování než jiné. Velmi záleží např. na vztahu mezi obětí a pachatelem. Autor cituje zahraniční práce, podle nichž je nejvíce oznamovaným

trestným činem krádež auta, vysokou pravděpodobnost oznámení má i krádež věci z auta, loupež, vloupání nebo krádež motocyklu. Nejmenší pravděpodobnost oznámení mají kapesní krádeže, vandalismus a jiné poškozování věci. Dále je mj. upozorňováno na případy, kdy oběť neví, že čin, který na ní byl spáchán je trestný. Všimá si řady dalších možných příčin latence, k nimž náleží i obava ze sekundární traumatizace, strach z odvety pachatele, ale např. i skutečnost, že oběť je cizinec. Autor současně poukazuje na to, že zvýšená míra oznamování nemusí vždy znamenat nárůst určitého typu kriminality, ale spíše větší ochotu obětí jej oznamovat. Jako příklad uvádí domácí násilí. Cituje americké studie, podle nichž v USA zaznamenalo oznamování trestných činů v posledních desetiletích vzrůstající tendenci, a to především díky vyšší míře oznamování sexuálních trestných činů, loupeží, vloupání, krádeží vozidla atd. Může jít mimo jiné o důsledek preventivních programů snažících se zvýšit ochotu veřejnosti trestné činy oznamovat. Pasáže práce věnované trendům kriminality obsahují i další cenné poznatky, které autor dohledal v anglosaské literatuře. Jde např. o postřeh ohledně spojení mezi snižováním počtu krádeží vozidla a vloupání a snižováním celkové kriminality. Krádež vozidla a vloupání lze podle některých autorů považovat za tzv. debut crime (vstupní trestný čin, jímž se zahajuje kriminální kariéra). Díky zlepšení zabezpečení obydlí a vozidel poklesla míra vloupání a krádeží a pro potenciální prvopachatele se stalo zahájení kriminální kariéry obtížnější (debut crime hypothesis). Podrobně diplomant ve své práci představil tzv. teorii racionálního úsudku. Když oběť zhodnotí, že výhody plynoucí z oznámení převyšují náklady a úsilí, tak trestný čin oznámí. Velmi zdařilé a informativní jsou však i kapitoly věnované dalším faktorům, zejména důvěře oznamovatele v policii; v samostatném exkurzu je pojednáno o specifikách oznamování domácího násilí.

- Hlavní přínos diplomové práce lze spatřovat v kapitolách věnovaných ohlašování trestných činů korupce. Autor podává přehled odborného diskurzu na toto téma. Zmiňuje mj. skutečnost, že český trestní zákoník samotný pojem korupce nezná. To odráží fakt, že pojem korupce je mnohem širší než dosah v zákoně obsažených skutkových podstat a zahrnuje i mnohá jednání, jež nedosahují kriminální závažnosti. Pokud autor líčí problematiku latence korupce, opírá se o širokou škálu pramenů, včetně zpráv nevládních organizací. Detailně se autor obírá fenoménem označovaným jako whistleblowing. Dle názoru diplomanta v české republice přetrvává spíše negativní postoj k takovýmto osobám. Autor sestavil velmi důkladný popis existujícího právního stavu u nás. Kritizuje stav, kdy ČR zatím nemá ucelenou právní úpravu, která by oznamovatele ochraňovala a vyjadřovala prospěšnost. Za významný faktor, který potenciální oznamovatele korupce odrazuje, označuje autor fakt, že byly medializovány spíše případy, kdy whistleblower „nedopadl dobře“. Úprava whistleblowingu by měla jednak motivovat zaměstnance a další osoby oznamovat nekalé praktiky na pracovišti. Za druhé by měla účinně chránit proti odvetným opatřením ze strany zaměstnavatele a za třetí by na jejím základě mělo být efektivně naloženo s oznámením, tak aby bylo možno předejít např. haváriím nebo bankrotům. Diplomant uvádí vlastní návrhy de lege ferenda. Je pozoruhodné, že se inspiruje např. i právními řády balkánských států (zejména Srbska a Řecka). Opomenuta není ani úprava sousedního Slovenska. Dle autora stojí za úvahu vytvoření centralizovaného orgánu, který by byl schopen činit všechny úlohy spojené s tzv. prevenčním modelem ochrany, jaký se uplatňuje na Slovensku.
- Autor by přivítal speciální zákon, který by jasně deklaroval přínos oznamovatele veřejným zájmům. Úprava ochrany by měla dopadat i na osoby, které jsou mimo zaměstnanecký poměr, ale vykonávají faktickou činnost pro zaměstnavatele. Správně autor akcentuje nutnost, aby úprava zahrnovala jak veřejný, tak i soukromý sektor. Diplomant dále zastává názor, že by po oznamovateli neměla být vyžadována objektivní pravdivost oznamovaných skutečností, ale pouze rozumné přesvědčení, že se jedná o pravdivé informace. Výslovně by měla být zakázána jakákoli odvetná opatření vůči zaměstnanci.
- Nejen po stránce obsahové, ale i po stránce formální je práce na vysoké úrovni. Bibliografické citace jsou uváděny korektně, aniž by byl poznámkový aparát přetížen. Pramenná základna práce zcela překračuje běžný standard absolventských prací.

Diplomanta je třeba pochválit za to, že vedle četných anglosaských monografií a článků, informací ze sítě internet, široké škály právních předpisů atd., nepřehlíží ani odborné práce a výzkumy, které byly k dané problematice provedeny v ČR. Cituje zejména aktuální díla pracovníků Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Závěrečný seznam literatury je náležitě členěn.

- *Až na občasné stylistické neobratnosti a příliš dlouhá souvětí má práce velmi dobrou jazykovou úroveň. Text je vesměs čtivý a styl svědčí o velkém zaujetí diplomanta zvoleným tématem.*

3. Shrnutí: *Jde o velmi pěknou práci diplomanta, který náležitě využil zahraničního pobytu na anglosaské univerzitě a předložil práci, která může být skutečným přínosem. Autor byl s to vytvořit originální syntetický text, nikoli jen pouhou kompilaci. Srozumitelně a přesvědčivě argumentuje. Patrně je dobré porozumění nastudovaným textům v cizím jazyce.*

4. Otázky k zodpovězení při obhajobě: *Diplomant může stručně porovnat situaci u nás, na Slovensku a v Srbsku, pokud jde o ochranu tzv. whistleblowerů. Jaké jsou hlavní přednosti jím vyzdvihované srbské úpravy?*

5. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě: **Doporučuji k obhajobě.**

6. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 15. září 2016

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce